

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון

173

פרשת כי תשא

דם נעבר ונעשה חלב

ובפנים יפות (ל, כג) ביאר זאת על פי דברי רבנו האר"י בעץ חיים (שער הכללים פ"ג) שמה שנעכר הדם ונעשה חלב מרמז שנמתק הדין שהיה בתחילה ונעשה לגילוי החסד, וה'מור' הוא כנגד מידת החסד (שעה"כ דרושי תפלת השחר ג), וזהו 'מר דרור', שמה שהיה דין בהיותו דם נקרא 'מר', וכעת שחזר להיות בגילוי החסד נקרא דרור, וכענין 'מירא דכיא' שהוא לשון טהרה כאמור, היינו שהמר נהפך למתוק, כמו שכתב היעב"ץ בציצים ופרחים (ערך מרדכי).

מר דרור חמש מאות

וכתב החתם סופר בתורת משה (ל, כג) שזהו הרמז במוסק, שמעיקרו יצא מליחות חיה טמאה, וחזר ונתהפך להיות ראש לבשמים לשמן משחת קדש וקטורת, וכמו כן מרדכי יצא משמעי בן גרא, ונתהפך ונעשה ראש לבשמים. והוסיף עוד, שזהו שאמרה תורה שמידת ה'מר דרור' הוא 'חמש מאות' מנה, כי משמעי בן גרא עד למרדכי שנתהפך למור דרור היו חמש מאות שנה².

ישוב עמלו בראשו

וכנגד מרדכי שהיה 'ראש' לבשמים, היה 'המן' שעולה שמו כמנין 'חלבנה' כמובא בדברי רבנו האר"י במחברת הקודש (שער פורים), וכנגד סנהדרין גדולה שהיו שבעים ושנים, וקטנה שהיו עשרים ושלושה, שיחד הם צ"ה כנגד 'המן' כמובא במגלה עמוקות (פ' ואתחנן, אופן קצא). שכנגד הצדיקים שמתפשט טובתם על כל סביבותיהם כבשמים שריחן הטוב מתפשט על כל הסביב להם, כנגדם הוא המן שהבאיש את ריחן של ישראל בפני אחשורוש ובפני העם, כמו שביאר המהרי"ל דיסקין (בשמות ל, כג).

צרור המור דודי לי

ולכך על ידי מרדכי נתקיים בהמן "ישוב עמלו בראשו" (תהלים ז, יז), ולישראל נעשה נשיאות ראש וכענין "כי תשא את ראש בני ישראל", כמו שכתב המגלה עמוקות (תנינא פ' תרומה, דרוש לה אות יא), כי היה כח במרדכי לעמוד כנגד המן כמשקל כל סנהדרין גדולה וקטנה שכנגדו, וכמובא באסתר רבה (ג, ו) שמה שרמזה תורה שם מרדכי ב'מר' שהוא ראש לבשמים, מלמד שהוא היה ראש לצדיקים בדורו, ולכל אנשי כנסת הגדולה כמו שכתב רש"י שם במסכת חולין (בדף קלט ע"ב). והכל מתוך שהיתה מחשבתו דבוקה תמיד בקב"ה, וכמו שדרשו בילקוט שמעוני מה שנאמר בשיר השירים (א, ג) "צרור המור דודי לי", שכפי שאין ערב בכל הבשמים כמור, אף הקב"ה ראש לכל באי עולם, ובזה נעשה לראש לישראל להביא להם פדות וישועה.

שקול מרדכי כאברהם

כי כל צדיק שנעשה ראש לכל הצדיקים בדורו הוא מתוך שלם הוא יותר בדבקות ב'ראש', היינו שהולך הוא אחרי הקב"ה במסירות נפש, כאברהם שהיה ראש למאמינים, כי אברהם היה כמור שהוא ראש לבשמים, כמו שדרש רבי עזריה בשם רבי יהודה בשיר השירים רבה (א, נח) על אברהם אבינו מה שנאמר 'צרור המור דודי לי', שמה המור הזה ראש לכל מיני בשמים כך

2 כי בית המקדש נבנה בשנת ארבע לשלמה המלך (מלכים א' ו, ו) ולז' שמלך בן י"ב שנה (שם ג, ז ברש"י), ומעשה שמעי היה לאחר המעשה של בת שבע אם שלמה, ומסתמא היה אז שמעי גדול, וכשנצרך את י"ב השנים משגולד שלמה עד שמלך, ואת ד' השנים משמלך עד שבנה בית המקדש, הרי שש עשרה שנים, וארבע מאות ועשר שנים עמד בית ראשון הרי תכ"ו שנים, ושבעים דבבל שבסופם היה מעשה מרדכי (מגילה יב ע"ב) הרי תצ"ו שנים, וכבר היה שמעי גדול בלידת שלמה, הרי לכל הפחות ת"ק שנה משמעי עד מרדכי.

מור הנקרא מוסק

וְאֵתָהּ קַח לָךְ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מֵרְדָּוִד (ל, כג). לדעת הרמב"ם (כלי המקדש פ"א ה"ג) 'מור' הוא מה שנקרא 'מוסק', והוא דם הנצרך בבטן החיה הדומה לצבי הידועה בארץ הודו, וכאשר היא הולכת בין השיחים בימי החום הגדול היא מגרדת בנפח ההוא, והדם יוצא צרור ולוקטים אותו מן האחו. ועל אף שהוא דם חיה טמאה ולכאורה אין ראוי שיכנס במעשה הקודש דם שום חיה שבעולם כמו שהשיג הראב"ד (שם) על הרמב"ם, יישב הרמב"ן (ל, כג), שמפני שהוא לחות ופרש בעלמא הנאסף באותה חיה מרוב הדם, והוא זב ממנה בחייה, לכך אין בו לא טומאה ולא מיאוס לקודש¹. והכסף משנה (בכלי המקדש שם) יישב, שכיון שהוא נשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא, והוא בושם המריח ריח טוב ביותר, לכך לא יגרע ואינו מאוס לקודש.

בתר השתא אזלינן או מעיקרא

ורבינו יונה (בברכות לא ע"ב מדפי הרי"ף) התיר מוסק זה אף לאכילה כי אזלינן בתר השתא (-אנו הולכים אחר מצבו העכשווי) שאינו דם, אלא שכבר הביא הטור (באו"ח סי' רטז) את דברי אביו הרא"ש (בברכות פ"ו סי' לה) שאין לומר שנשתנה מעיקרו, ועדיין אסור הוא כבתחילה. והביא המגן אברהם (שם בס"י רט"ז ס"ק ג) ראייה לדברי הרא"ש שאזלינן בתר מעיקרא (-אנו הולכים אחר מצבו הראשוני) ממה שאמרה הגמרא במסכת בכורות (בדף ו ע"ב) שמה שהתירה התורה חלב בהמה טהורה הוא חידוש, כי באמת היה ראוי לאוסרו מפני שמעיקרו הוא דם, שנעכר הדם ונעשה חלב.

מי יתן טהור מטמא

נמצא שמוסק זה נאסר באכילה, אמנם מאידך הוא הותר לקודש כאמור, ובוזה ביאר המגן אברהם בספר שמן ששון (בסוף פ' נח) מה שדרש רבי שמואל בר נחמני במסכת מגילה (בדף י ע"ב) שבמה שנתב בתורה 'מר דרור' וְתַרְגְּמוּ אוֹנְקְלוֹס 'מרי דכיא' (-מור טהור) נרמז 'מרדכי', וכן השיב רב מתנא במסכת חולין (בדף קלט ע"ב) לרב פפונאי ששאלו 'מרדכי' מן התורה מנין?

כי מובא בכמדבר רבה (יט, א) שבמרדכי שיצא משמעי נתקיים הכתוב (באיוב יד, ד) "מי יתן טהור מטמא". וכמו שאמר רבא במסכת מגילה (בדף יג ע"א) שלכך היה מרדכי נקרא 'איש יהודי' (אסתר ב, ה) על שם דוד שמשבט יהודה, אף שבאמת הוא בא משמעי שמשבט בנימין, כי כל עיקר מה שלא הרג דוד לשמעעי שחייב היה מיתה כמורד במלכות, הוא מפני שידע דוד ברוח קדשו שעתידי מרדכי לעמוד מזרעו. וכמובא בילקוט שמעוני (אסתר רמז תתרג) שאמר הקב"ה לדוד, אתה הצלת לשמעעי בשביל שיליד את הצדיק, על שבטך אני כותבו, שנאמר 'איש יהודי'. ורק כאשר פסק כח שמעי מלהביא זרע ציוה דוד לשלמה בנו שיגרום להריגתו כמובא בתרגום אסתר (ב, ה).

וביאר המגן אברהם (שם בשמן ששון) שזהו ששאל רב פפונאי את מתנא 'מרדכי' מן התורה מנין, כלומר מהיכן מצא דוד רמז שיש להחיות את שמעי בשביל מרדכי שיעמוד מזרעו, והשיב לו רב מתנא שהוא נרמז במה שכתבה התורה 'מר דרור' וְתַרְגְּמוּ אוֹנְקְלוֹס 'מרי דכיא', היינו שעל אף שאסרה התורה את המור לאכילת הדיוט בכל זאת התירה אותו לגבוה לשמן המשחה ולקטורת, אם כן מוכח שיש טהור מטמא, והוא הדין לענין מרדכי העתידי לעמוד משמע.

1 אמנם הרמב"ן סובר מטעמים אחרים, שהוא שרף עץ הנקרא מירא.

ואלה יעמדו על הברכה

העלון מוקדש לרפואת ישועות והצלחת:

פבל נסים בן מרינה, משה מנחם מבורך בן אורלי, ציונה בת רגינה, אשר בן חנה, יוסף בן אלישבע הדסה. לזיווג הגון: נתנאל בן סיגל, אוריאל בן לאה, יצחק בן חסיה. להקדשות ניתן לפנות בטל' 076.5995991

לעילוי נשמת

ראו דור דרור בן רונית

אברהם ראש לכל הצדיקים, ומה המור הזה אין מתפשט ריחו אלא באור, כך אברהם לא נודעו מעשיו עד שהושלך לכבשן האש, ומה המור הזה כל מי שליקטו ידיו מתמרמרות (-מלשון מרירות), כך אברהם ממרר עצמו ומסגף עצמו ביסורים.

וזה היתה מעלת מרדכי, כמובא באסתר רבה (ו, ב) שהיה מרדכי שקול כאברהם בדורו, מה אברהם אבינו מסר את עצמו לתוך כבשן האש והחזיר והכיר לבריות גדולתו של הקב"ה כנאמר בו ובשרה (בבראשית יב, ה) "ואת הנפש אשר עשו בחרן", אף מרדכי בימיו הכירו הבריות גדולתו של הקב"ה כמו שכתוב באסתר (ח, ז) "ורבים מעמי הארץ מתייהדים", והוא ייחד שמו של הקב"ה וקדשו בעולם, ולכן הוא נקרא 'איש יהודי', אל תקרי 'יהודי' אלא 'יחיד', כאברהם שהיה יחיד כנגד כל באי עולם.

ויצא ברחוב העיר ויועץ

וכמו שביאר היערות דבש (ח"ב, ב) שמעלת מרדכי בדורו היתה שלא נשאר ספון בביתו בעבודתו את בוראו, אלא היה מסובב בשוק להשיב רבים מעון ולתקן המעוות, ולפרסם יחודו של מקום. וביאר עוד, שעל כך אמר רב נחמן במסכת מגילה (בדף יב ע"ב) שמרדכי מוכתר בנימוסו היה, שהיו ישראל בדורו בושים לילך ברבים מותרים בציצית ותפילין בכדי שלא יכירו בהם שיהודים הם, אבל מרדכי היה הולך כיחיד בשווקים וברחובות מוכתר בנימוסו של הקב"ה בציצית ותפילין, ובכך זכה שנאמר בסופו

(באסתר ח, טו) "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור", שהם אות הברית ונימוס היהדות של לבוש הציצית והתפילין שהם כחותם ותכשיט לאדם להודיע ולפרסו מיחודו של מקום.

ומרדכי יצא... בלבוש מלכות

ולכך נקרא 'מרדכי' על שם ה'מר דרור' שהוא ראש לבשמים שבשמן המשחה, שזכה להיות משכן לשכינה ונעשה כל גופו ככלי השרת שבמקדש וככהנים הגדולים והמלכים שנמשחו בשמן המשחה, ובה נשפע בו אור הדעת שהוא שורש התורה שבעל פה, שהוא שפע רוח הקודש הנרמז בלבוש המלכות שיצא עימו מרדכי כמובא בזוהר שלח (בדף קסט ע"ב), וכמו שביאר כל זה בספר פרי צדיק (בדרוש לפורים, ב).

תבואי תשורי מראש אמנה

וזהי מעלת ישראל ותפארתם שתתגלה לעתיד לבוא, שמתוך שיקבצו כל נקודות המסירות נפש של ישראל על היהדות במשך כל הדורות, וכענין אברהם ומרדכי שדבקו בקב"ה במסירות נפש בריש גלי שהוא ה'ראש' לכל באי עולם, ופירסמו והודיעו יחודו של מקום ברבים, הנה מתוך כך יתקיים בישראל "תבואי תשורי מראש אמנה" (שה"ש ד, ח), שמתוך תכלית הירידה, כענין המוסק שהוא דם חיה טמאה, יתהפכו ויתנשאו למעלה ראש על כל העולם, להיות להם כממלכת כהנים וגוי קדוש בשפע אור הדעת.

ולאמר לציין עמי אתה" (ישעיה נא, טז)

משעור יום ה' פקודי תשע"ז

א

ששורש הדברים ידועים הם לשונאי ישראל, אם כן צריכים אנו גם כן לעמוד כנגד ולחקוק לדורות, שאף אם יהיו ישראל בתוקף הגלות ובריוח גדול ממעלתם בבנין בית המקדש ומדרגה אמיתית של אמונה בה' ב"ה, יזכרו תמיד את גודל מעלתם בעצם קיומם.

ג

והוא עיקר ענין שמחת פורים, שכאשר איש ישראל קיים ביהדותו בזה לבד יש לו לשמוח מאד מאד, ובשמחתו על עצם קיומו ויכולתו להיות שייך בדבר תורה מצוה או תפילה, הנה בזה לבד יהיה ניצול מכל תאוה להמשך אחר ג' קליפות הטמאות. כי כאשר יהיה האדם שמח במצוות ושמח בעצם קיומו להיות איש יהודי, הרי שמציל הוא את העולם כולו מחושך גדול, כי כל חושך הנעשה בעולם, שהוא התרוממות וצמיחת קרן הרשעים כאחשוורוש והמן, הוא מתוך שאנו נותנים להם חיות ותקומה במעשינו.

כי כל מה שבא אחשוורוש להיות ראש ומושל בקליפה הוא מתוך שהיו ישראל נוטים לצד החשכה וג' קליפות הטמאות. והוא מפני שכאשר היה המקדש קיים, עצם השראת השכינה בישראל מצד מעלת עבודת הקרבנות היתה מסלקת ומבטלת את הקליפות מארץ ישראל, ואף בחוצה לארץ היה תש כוחם, כי עשן הפדרים והאברים שהיו מתעכלים כל הלילה על גבי המזבח היה יוצא בדרך עקום לזנום בחוצה לארץ ולהכניע ולהתיש את כוחם שלא תהיה להם אחיזה בארץ כמובא בזוהר תרומה (בדף קמא ע"א), ולכן היה יוצא העשן בדרך עקום, לרמז בזה שהוא כדרך הנחש ההולך עקום כמובא בזוהר פקודי (בדף רמד ע"א), כי מחד היתה הסטרא אחרא ניזונת מעשן זה, ומאידך בזה גם היתה נכנעת, כי כפי שיעור העשן כך היה מתמעט כוחו בסוד הצמצום שבקו המידה, להמעט את מזוניה וחיותה מן הקדושה.

אמנם לאחר החורבן היו הקליפות הולכים ומתגברים, כי כאשר לא היה לישראל את מקור הקדושה והשראת השכינה שבמקדש, היו נחלשים בכל העבודות הקדושות בקיום התורה, עד שהיו נגררים אחר ג' תאוות הטמאות, ומתוך כך נעשה מקום לראש הקליפה 'אחשוורוש' לצאת מן הכח אל הפועל ולהגביר כח הקליפה יותר ויותר, עד שיכל למשול ולגזור על ישראל כרצונו.

ד

כי הוא כלל, שלא תוכל לצאת כל טמאה וקליפה לגבור על ישראל אלא אם נטלה כוחה תחילה מן הקדושה שנפלה אצלה מן העוונות תחילה, ולא שלט אחשוורוש בישראל אלא מפני שהתגברה עליהם הסתרת הגלות עד

מיום שחרב בית מקדשנו ותפארנו מצפים אנו ומייחלים בכל יום ויום שיגאל אותנו הקב"ה גאולה שלימה ואחרונה, שהיא גאולה שאין אחריה גלות. ובאמת שכל אחד ואחד המצפה ומייחל לישועתו הפרטית, ביודעין ובלא יודעין מצפה הוא לתיקון השכינה ומילוי חסרונו בענין בו הוא מצפה לישועה, וכל עשיה שעושה כל איש יהודי בחסד בתורה ותפילה, וגם בכל עניני הגשמיות בהם הוא עוסק מתוך יהדותו, הנה כל זה הוא למען אותו היום שבו נזכה עם ישראל לגאולה השלימה הנצחית, ולכל הבטחות הנביאים.

ב

ואמרו חכמים במסכת סנהדרין (בדף צז ע"א) שיבוא משיח בהיסח הדעת, ורמזו בזה שיסחו ישראל את מחשבתם מהדעת הפגום על עצמם ועל מעמדם, כפי הנראה לאדם. והוא ענין שמחת פורים, שבאים אנו לשמחה גדולה מתוך הסחת הדעת מכל מחשבת האדם על ריחוק מהש"ת ומקיום התורה, ומייקרים אנו ושמחים בעצם כך שאנו קיימים ולא נכחדנו על ידי שונאי ישראל, ובזאת שבשם ישראל אנו קרואים, ויש בידינו את היכולת להיות קשורים בתורה, ויכולים אנו ליקח מן המצוות וכל דבר בתורה ותפילה.

ולכן בקשה אסתר לקבוע את ימי הפורים לדורות עולם כמובא במסכת מגילה (בדף ז ע"א), שמאחר שמתוך מעשה המגילה ידעו הגויים שבתוקף הגלות יוכלו להכניע את ישראל על ידי שיחקקו בהם את המחשבה על גודל ריחוקם, וזה אשר יביא לג' קליפות הטמאות ליגע חלילה בישראל, עד שיוכלו להביא עליהם גזירה כהמן, לכך רצתה כנגד זה לחקוק בישראל את קדושת ימי הפורים לדורות, שידעו ויודעו ישראל שיסוד היהדות הוא שישמחו בעצם קיומם, מתוך שיזכרו במרדכי ואסתר שהאמינו בגודל מעלת יהדותם גם כאשר רחוקים הם מבית המקדש.

ועל כך אמרו שם במסכת מגילה (בדף ז ע"א) שכאשר רצתה אסתר לקבוע את המגילה לדורות, שלחו חכמים לומר לה שמעוררת את עלינו בזה קנאת האומות, שקובעים אנו יום חג לנצחונם, והשיבה להם אסתר 'כבר כתובה אני בדברי הימים למלכי מדי ופרס'. היינו ששורש המלחמה בין הקדושה לקליפה היא בדבר זה - שעמלק ואחשוורוש רצו לייאש אותנו ממעלת היהדות ומבית המקדש, שאחשוורוש ביטל בנין בית המקדש בכדי לרחק אותנו מהזכרון בגדולת ישראל ומעלתם, והמן רצה להשפילנו עד עפר מתוך שהיו משתחוים לו, וכל זה בכדי לייאש אותנו מכל זכרון בדבר מעלת יהדותנו, שמתוך כך יוכלו להביא לענין שמד וכליון, ועל כך טענה אסתר לחכמים 'כבר כתובה אני בדברי הימים למלכי מדי ופרס'

הפורים. וזהו שכתוב (שם, כו) "על כן קראו לימים האלה פורים... על כן על כל דברי האגרת הזאת ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם", ש'ככה' עולה בראשי תיבות כתר כל הכתרים, היינו שעיקר קדושת ומעלת ימי הפורים הוא מצד הדבקות בשורשם הראשון, שממנו נמשכו ימים אלו וכל מה שהגיע עליהם.

ז

וזה הכלל, שכאשר אין האדם שמוח בתורה ואינו שמוח במצוה שעושה ואין לו ערך ויוקר גדול בשעה שמניח תפילין ועוטף עצמו בציצית, הנה בזה מניח הוא מקום פנוי שישרה בו מחשכת וְיִלְלֵת הקליפות, ולא זו בלבד, אלא כאשר אין ישראל שמחים ביהדותם וקיום התורה, הרי שיורד בזה חושך לעולם כולו. ולכך צריך שיזכור ויתבונן האדם תמיד, שהנה השבת שזוכה הוא לשומרה ולקיימה פעם אחרי פעם, על זו השבת והמצוה ממש מסרו נפשם עם הקודש למיתה בכדי לקיימה ולשומרה בכל הדורות שמעולם, והיו מוכנים למסור הכל על דקדוק המצוות, וכל זה מתוך ההתבוננות השונה שהייתה להם על היהדות והמצוות, לכך כאשר זוכה הוא קצת ויש בידו לשמור את השבת בלא שידקק למסור נפשו, בודאי שיש לו לשמוח בכך שמחה גדולה, אחר שחקק בעצמו את היוקר והחשיבות שיש לו בהיותו בן ישראל, ויש בידו להתקרב אצל שבת קודש.

ח

וזהו טעם מה שנקראת המגילה 'מגילת אסתר' ולא מגילת מרדכי, כי תלוי הכל בתלמיד, וכל האחריות לכל מה שימשך מתורת הרב תלויה בתלמיד, וכענין משה ויהושע, שעל אף שמסר משה רבנו את נפשו על דבר עיקרי ואחד, והוא שיבואו ישראל אל התכלית בכניסתם לארץ ישראל, בפועל הכניסם לארץ יהושע בן נון, כי בפועל תלוי הכל בתלמיד. שמתוך שידע יהושע שהכל מוטל עליו, ושונה היא האחריות שלו מהאחריות של אדם אחר, כי הוא שינק מתורת משה, והוא שהתוודע לכל גדולת הדעת והאמת שחקק משה בעולם, והבין לאן הוא חותר, ומה היתה מטרת משה רבנו בכל מסירת נפשו על ישראל, הנה בזה נעשה יהושע ל'אין', כי כל ענינו הוא המשכת רצונו של משה, ונעשה כידו הארוכה של משה לבוא לתכלית רצונו.

וזהו שאמר רב יהודה אמר רב במסכת תמורה (בדף טז ע"א) שבשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע שאל ממני כל ספיקות שיש לך, אמר לו יהושע, רבי, כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי (בשמות לג, א) "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל", ומיד תשש כחו של יהושע ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות. והוא מפני שיהושע ברום מדרגתו היה לו רושם של מחשבה שזוכר ויודע הוא את כלל דברי תורתו של משה, ומתוך כך שכח ההלכות, כי הוא היה צריך להיות בטל כאין למשה, להיותו כמשה עצמו וידא אריכתא שלו.

ולכך זקנים שבאותו הדור אמרו שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, כמובא במסכת בבא בתרא (בדף עה ע"א). היינו שיכלו ישראל לדבוק במלכות ובארץ ישראל רק על ידי התלמיד ויהושע, וכשם שאין יכולים להביט בחמה, אלא בלבנה, כך יכלו ישראל להשיג במשה דרך יהושע, כי מפני שלא היו כולם שלימים באמונת חכמים כמותו, היו זקוקים למדרגתו בכדי לבוא לחסות תחת כנפי השכינה.

וכך היתה אסתר בטלה למרדכי שהיה אומן שלה והיה בעבורה כרב, והבינה שאין דבר החקיקה לדורות תלוי אלא בה, ומאחר שהיא זו שקבעה את המגילה לדורות נקראת היא על שמה. אך בפנימיותה אין לה מעצמה דבר, כי היא כמידת המלכות שאין לה דבר מעצמה מלבד זאת שהיא בת של מלכות, ואת הכל היא קבלה ממרדכי שהוא בבחינת האור מ"ה שהמשיך ממשה רבנו.

ט

וזהו שאמר דוד בתהלים (מה, יד) "כל כבודה בת מלך פנימה", ונתקיים הדבר באסתר כמו שכתב המהר"ל באור חדש (אסתר ב, א). כי מרדכי היה בבחינת 'חכמה' ובסוד גילוי יסוד דאבא כמובא בדברי רבנו האר"י בשער הכוונות (בדרושי הפורים א), וזהו 'חכמה' שהוא נוטריקון 'כח מ"ה' כמובא בתיקון² (בתיקון טט, בדף קיא ע"א), וכל כבוד שאנו מכנים בשם כבוד הוא על שם החכמה, כמו שכתוב (במשלי ג, לה) "כבוד חכמים ינחלו" (ומה שכתוב בתהלים (כד, ח) "מי הוא זה מלך הכבוד, ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה", המכוון הוא על השכינה הקדושה, אמנם עיקר הכוונה בזה על ספירת החכמה שבמלכות כנודע בזוהר הקדוש, ולכן אמר רבי יוסי הגלילי במסכת קידושין (בדף לב ע"ב) בענין הכבוד, ש'זקן' הוא 'זה שקנה חכמה', כי הכל מכוון על ענין החכמה).

שנטו ונגררו אחר ג' קליפות הטמאות, ושורש הדבר הוא מתוך שלא היו שמחים בעצם היותם קיימים, ובעצם יכולתם לקיים מצוה ודיבור של תורה ותפילה, כי מאחר שהיו להיות נשענים וסמוכים תמיד במדרגה גדולה מאד בארץ ישראל ובבנין בית המקדש, שהוא קדושה גדולה ועליונה מאד, וכעת בזמן החורבן ירדו מטה לטומאת העמים מחוץ לארץ ישראל, מפני כך לא היה ערך בעיניהם בעצם היותם ובעצם קיומם במעלת ישראל עם הקודש, ולא היו שמחים בכל דבר מצוה ודיבור של תורה ותפילה, ולא היה ערך בעיני כל אחד ואחד בהיותו 'איש יהודי', שיש בעצם שהותו בעולם דבר גדול ונעלה למאד, וכל שכן כאשר יש ביכולתו לקיים כל דבר תורה ומצוה ודברי חכמים, ולכך הלכו אחר החושך והמרירות וחפצו לקבל חיות ושמחה מאלו הג' קליפות טמאות, עד שנעשה אחשוורוש לראש ומושל בקליפה להכניעם תחתיו.

ועל כך שנהנו מסעודתו של אותו רשע כמובא במסכת מגילה (בדף יב ע"א), שבאו לכך מתוך שלא החזיקו בדעתם שחיותם היא מן התורה והמצוה ומהיותם איש יהודי, ומתוך שלא תפסו ביהדותם כהדבר החשוב מן הכל, הנה בזה נתנו כח לראש הקליפה שהוא עמלק, כמו שכתוב (במדבר כד, כ) "ראשית גויים עמלק", להתאחד במלכות הקליפה שהיא אחשוורוש, ולהקים שמד וכליון על כל אשר איש יהודי יקרא. כי תחילה בא אחשוורוש ורצה לטמאותם, ובא המן עמלק ורצה לאבדם, ועיקר מזימתם היתה לאבדם תחילה בדעת, היינו שיתייאשו בדעתם מכל מחשבה ודעת מאור ותקוה מדבר קדושת יהדותם, עד שראה והבין המן שתלוי הדבר רק במרדכי שהייתה מדרגתו כנגד הדעת, ולכך היתה כל מזימתו ועצתו רק לכלותו חלילה, כי הבין שבו תלוי כל סוד קדושת הדעת האמיתית של ישראל.

י

נמצא ששמחת פורים אין עיקרה על ההצלה והנס, והוא אינו יום חג על נצחון שונאי ישראל כמו שסברו תחילה חכמים ששלחו לאסתר 'קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות' כאמור, אלא מהות שמחת הפורים הוא השורש והמוח והפנימיות שהוביל לכל ענין מעשה הנס שבמגילה, שהוא שמחת קדושת היהדות כאמור.

ולכך בענין שמחת פורים נעקר כל צמיחת קרן לעמלק ושונאי ישראל ומתבטל כל כח שלא יבוא להם מן הקדושה, ובהתבוננות של ענין שמחת פורים נבוא לכדי כך שיהיה האדם שמוח בעצם היותו 'איש יהודי', וידע שבעצם היותו קיים בעולם נתקנים בזה ענינים גדולים התלויים בתיקון העולמות כולם. ואת שמחה זו צריך כל אחד ליקח בכל דבר תורה ומצוה שיעשה, גם הקלה ביותר, שהרי יש לכל דבר ישראל ישנו משמעות גדולה ביותר, שעל ידי זה לא יוכלו שונאי ישראל להכחידנו לעולם כאמור, ועל כך בקשה אסתר מחכמים שיהיה הדבר חקוק לדורות, בכדי שלא יהיה כח כזה עוד להמן לעולם.

וזה אשר נאמר בשלהי המגילה (י, ב) "וכל תקפו וגבורתו ופרשת גדולת מרדכי... הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס", ואת טענה זו השיבה אסתר לחכמים עד שקבעוה לדורות, היינו שטענה ואמרה להם בזה, שכשם שאצל מלכי מדי ופרס כתובה צמיחת הרשעים והכנעתם על ידי דעתו של מרדכי שידע ממעלתו וגדולתו, כך צריך הדבר להיות כתוב אצלנו עם ישראל, בכדי להצילם בכל דור ודור מג' קליפות הטמאות, ומשליטת כל שונאי ישראל החפצים להביאם לשמד וכליה.

יא

וזהו שאמר רבי יהושע במסכת סנהדרין (בדף צז ע"ב) שלעתיד מעמיד הקב"ה על ישראל מלך שגזירותיו קשות כהמן, ומתיראים ועושים תשובה. כי באמת הקליפה אינה בטלה לגמרי, ורק תש כוחה והיא נכנעת בפני הקדושה ופני הצדיקים, אך לעולם עומדת היא ומזנבת בקדושה ליקח ממנה כל כח וגבורה וחיות להרים ראשה ולהצר לישראל.

ולכן צריך האדם לחגור עצמו בכל תוקף ועוז ולראות בעצם קיומו והיותו איש יהודי את כל סיבת היותו בששון ושמחה, וכל שכן כאשר זוכה הוא ליקח דבר מן התורה והמצוות, שיש לו לשמוח בזה בכל תוקף ועוז. ובזה לבד ינצל מכל תאוה רעה והמשיכה אחר זוהמת הנחש, וכל שכן שיבטל בזה כל נתינת כח לצמיחת קרן הרשעים, וימשיך בזה שמירה והגנה על כלל ישראל, כמו שכתוב (אסתר ט, כז) "קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה", ועיקר מה שקיבלו על עצמם הוא את ההתבוננות האמורה בענין יהדותם, וכמו שכתוב (שם, כח) "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור", שקודם שעושים ישראל לימי הפורים, צריכים הם לזכור את הענין הפנימי והשורש הראשון לימי

וזהו שכתוב 'כל כבודה בת מלך פנימה', שכל כבוד השכינה הוא מהספירות העליונות השוכנות ומאירות בה, היינו שאין לה מעצמה אלא זאת שהיא 'בת מלך', כי מעצמה אין לה דבר כענין 'פנימה' שהוא נוטריקון 'פני מ"ה', 'פני' עולה כמנין 'חכמה בינה', שהוא כנאמר באסתר (ב, ז) 'ויהי אמן את הדסה... כי אין לה אב ואם... ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת', שהיה מרדכי לה לאבא ולאמא, שהוא כנגד החכמה והבינה, ו'מה' הוא אור יסוד דאבא שהשיג מרדכי כמובא בדברי רבנו האר"י שם בשער הכוונות (בדרושי הפורים א), הנקרא 'חכמה' ו'כח מ"ה' המאיר בה, והיה הוא כל פנימיותה.

והייתה אסתר הולכת ומגלה את התלוי בה בזה שהיא מדרגת התלמיד, ומה שהיה לה מעצמה היה רק דבר זה שהיא בת מלך. ואת זה היתה היא צריכה לחקוק לדורות, שיזכרו תמיד ישראל דבר מעלת עצם קיום זרע ישראל, כמו שכתוב (באסתר ט, כח) "וזכרם לא יסוף מזרעם", היינו שיזכרו לעולם את ענין יהדותם, ואת היוקר והחשיבות שבזה. ולכך היא אשר המשיכה את ביטול השורש הזה שממנו יכול להיות אחיזה לרשעים להצר לישראל, ובסוד סופו נעוץ בתחילתו, היינו שהיא המשיכה את ענין גילוי ההסתרה שיש בכל יהודי מְדַבֵּר מעלת יהדותו.

וזהו שאמר ר במסכת סנהדרין (בדף צח ע"ב) שלמען דוד המלך נברא העולם, ושמואל אמר שלמען משה רבנו נברא העולם, ורבי יוחנן אמר שבשביל מלך המשיח נברא העולם. כי הנה משה ודוד הם כנגד מדרגת הרב, ומלך המשיח במדרגת התלמיד שהוא 'משיח בן דוד', כי הוא יביא לכל הגילוי וההמשכה של כל מחשבת דוד המלך, ומשה רבנו, ולכל יגיעות והטרחות של כל צדיקי העולם, שהיו כולם למען אותו הגילוי שיהיה על ידי בן דוד, וכדעת רבי יוחנן שהלכה כמותו כנגד רב כמובא במסכת ביצה (בדף ד ע"ב), וכנגד שמואל כמובא במסכת עירובין (בדף מז ע"ב), כי העיקר הוא גילוי עבודת התלמיד שמגלה את דעת רבו וכל תכלית מחשבתו.

וכאשר לוקח התלמיד את דברי רבו ומורידים למטה לעשיה בפועל בארץ, בזה הוא חוקק את הדעת למטה, שתהיה השראת השכינה כרצונו יתברך, וכמו שכתוב (בתהלים טו, א) "לדעת בארץ דרכך", היינו שחוקק את הדעת לדרך ה' למטה בארץ, שיוכלו הכל לבוא אל התכלית הנצחית. וזה שפתחה תורה "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", שה'שמים' הם כנגד מדרגת הרב והדעת הקדושה, הרומז לבית המקדש בבנינו, וה'ארץ' היא כנגד מדרגת התלמיד, הרומז על הדעת הקדושה של התלמיד שצריך הוא לחקוק בעולם גם כאשר נראה שרחוקים מבנין בית המקדש, וכאשר אין גילוי של ה'שמים' ב'ארץ' על ידי התלמיד, הנה נעשית הארץ תוהו ובוהו, כענין שנאמר "והארץ היתה תוהו ובוהו", שמרומז בזה על חורבן בית המקדש כמובא בבראשית רבה (ב, ה), וכמו שקונן ירמיה על חורבן הבית (בירמיה ד, כד) "ראיתי את הארץ והנה תוהו ובוהו".

וזהו משום שאין יודעים אז ישראל מגודל מעלתם, וחושבים רק מהריחוק מהשי"ת ומהחושך בעולם, אמנם כאשר חוקק התלמיד בעולם את גודל מעלת נשמות ישראל ויוקר חשיבות קיומם בעולם בעצם היותם יהודים, הנה בזה נמשך אור התיקון שהוא "יהי אור", כי נמשך אור הדעת בעולם, שהוא תקוה גדולה בתיקון שנעשה בכל רגע ורגע, ועל ידו סר כל חושך שבעולם מפני האדם.

וזהו שאמר רב במסכת סנהדרין (בדף צט ע"ב) שכל העוסק בתורה שלמה כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה, כענין שנאמר (בישעיה נא, טו) "לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה", כי עיקר מעלת הצדיקים שנותן להם הקב"ה את היכולת להמשיך את דעתם הקדושה הן בבחינת 'שמים', שהיא דעתם העצמית וכנגד השמש והשמים, שהוא ענין 'לנטוע שמים', והן להמשיך את דעתם הקדושה בתלמיד שהוא בבחינת הלבנה, שחוקק הוא ב'ארץ' את דעתם הקדושה, ותמיד הוא אומר ומגלה ל'ציון', הם עם ישראל, שצריך כל אחד מהם לשמוח תמיד רק בזה שהוא מזרע ישראל שאומר עליו הקב"ה 'עמי אתה', ובחקיקת דעת זו יש תיקון ותקוה להכל. וזהו עיקר הדעת שחוקקה אסתר בעולם בקביעת ענין המגילה לדורות, שהוא 'לאמר לציון עמי אתה' כאמור, כי בזה יבוא האדם לשמחה במצוות

והתורה, ורק מתוך כך יוכל להנצל מג' קליפות הטמאות, ומכל גזרת שמד וכליה.

והוא עיקר ענין 'אור התיקון' המובא בספרי הקדמונים ובזוהר הקדוש, שהיא דעת הצדיקים הנוגעת אלינו למעשה בפועל, שכל אור דעת הצדיקים משה רבנו ודוד המלך ימשך אצלנו על ידי המחשבה והציפיה על העתיד, שהוא ענין בן דוד, וכל מה שאמר אלהים 'יהי אור' שעיקרו הוא על העתיד, כמו שדרשו על זה שם בבראשית רבה (ב, ה) 'הרי בנוי הוא ומשוכלל לעתיד לבוא', הנה כל זה הוא מכח המחשבה והציפיה שלנו על התלמיד, שהוא בן דוד. וזהו שאמר הכתוב "ורוח אלהים מרחפת על פני המים - ויאמר אלהים יהי אור", ודרשו שם בבראשית רבה (ב, ד) 'ורוח אלהים' זה רוחו של מל המשיח' הממששת ובאה בזכות התשובה שנמשלה כמים, כי על ידו ימשכו בנו כל הטובות שחשבו עלינו משה ודוד וכל הצדיקים שהם ענין 'יהי אור', ולא נצטרך חלילה לכדי מלך שגזירותיו קשות כהמן בכדי שנושב בתשובה.

יב

כי כל תקות הצדיקים היא להביאנו לשלימות הדבקות בה' ב"ה, כמו שכתוב (בישעיה ס, ב) "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה'", היינו שלא יהיה מונע וחוצץ כלל בין ישראל לה' ב"ה, שעל אף שגם כיום מכסה החושך את הארץ, והריחוק שלנו מהאמונה ומבית המקדש הוא ריחוק שאין לשער כלל, וכשם שהיה המן רוצה להשמידנו כן הוא גם כיום, וכנאמר בחלום דניאל (ה, כה) על מלכות פרס "מנא מנא תקל ופרסין", שחלק מלכותם האחרונה תהיה לפני ביאת משיח כמובא בזוהר שלח (בדף קסו ע"א), עם כל זה יש לנו לדבוק אף כיום בשמחת יהדותינו, וכענין 'לאמר לציון עמי אתה' כאמור.

ובעבור כך צריכים אנו להסיר מאיתנו כל הסתרה מגילוי התקוה של בן דוד, שכאשר תהיה עיקר ציפיתנו לביאת המשיח מתוך שתהיה לנו דעת ברורה שאנו בגלות, הנה בזה מסירים אנו הסתרה אחת, ובכך שחפצים אנו ורוצים להפרד מן הגלות, הנה בזה מסירים אנו הסתרה שניה, ומתוך כך דבקים אנו בדרך ובדעת של אסתר, כמו ששאל רב פפונאי לרב מתנה במסכת חולין (בדף קלט ע"ב) אסתר מן התורה מנין, והשיבו רב מתנה שהיא נרמזה במה שאמר הקב"ה בשירת האזינו (בדברים לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", שהוא ב' הסתרות כמו שביאר המהר"ל באור חדש (בהקדמה), שגילוי אסתר הוא בהסרה של ב' הסתרות וכאמור, ויכיר וידע ש'הדסה היא אסתר', היינו שיסיר ההסתרה לידע שכולו בשמים מדעתו של מרדכי שהוא על שם הריח הטוב כמובא שם במסכת חולין (בדף קלט ע"ב) ובמסכת מגילה (בדף י ע"ב).

יג

וצריך האדם לידע שעיקר הדבר החשוב מן הכל שבו עוסקים ודנים בשמים תדיר הוא בענין הגאולה, כיצד ניתן לזרז את היום האחרון, ואיך אפשר לבטל כל קושי מעם ישראל, וכיצד להוציאנו מן הגלות. והדרך שאנו מעלים נחת רוח לפני השי"ת ומפייסים אותו יתברך לזרז לגאולנו ולהסיר מאיתנו כל צרה, הוא דוקא שלא על ידי ענינים מורכבים כפי שניתן לחשוב, אלא את כל ענין ההתחכמות והעֲרָמָה וכל צריך האדם לשמר למלחמתו ושמירתו מפני יצר הרע, וכשם שהיה המן זומם מזימות וחושב מחשבות גדולות ותאריכים וגורלות ככל מחשבתו הרעה, שהיא 'להשמיד להרוג ולאבד' ללא רחמים כלל, כך כנגד זה צריך האדם לזכור שצריך הוא להיות חכם גדול בכדי להנצל ממלכות יצר הרע.

אמנם לפני השי"ת מה שמכריע את הכף זו דוקא ההכנעה וביטול השכל, וכדרכו של דוד המלך שהשאר לנו ספר שכולו זעקות ושועות להשי"ת, ולימדנו לכל דרכי התפילה מתוך שידע האדם ויזכור את גודל מעלת 'איש יהודי'. ועל זה אנו שמחים בימי הפורים, כי עיקר השמחה היא על קיימנו כיהודים, וכמו שאמר רבא במסכת מגילה (בדף יג ריש ע"א) שנקרא מרדכי 'איש יהודי' על שם דוד שלא הרג לשמעיה בכדי שיעמוד הוא מזרעו, ורמז בזה שמתוך דרכו של דוד מתגלה בנו מעלת היותינו יהודים. ובדרך זו לבד יש בידינו הכח לבטל כל השתרשות וצמיחה של רע הרוצה להחטיאנו ולהצר לנו. ועיקר הדבר, שיזכור האדם תמיד את הצדיקים המזכירים ואומרים לנו תמיד את דבר השי"ת הקורא לנו בחיבה 'עמי אתה', וכענין הכתוב 'לאמר לציון עמי אתה'.

קחו חלק במפעל הקודש

יְצִי

ענין יציאת מצרים
הייתה רצון ה' ויציאת

המעונינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות

076.5995991 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com